Inleiding

De mensheid is de laatste halve eeuw bedreigd door enige vraagstukken die haar ondergang zouden kunnen meebrengen en die zij zelf had veroorzaakt. Aan de ene kant dreigde de mogelijkheid van een oorlog met kernwapens en aan de andere kant de mogelijkheid van een vervuiling van grond, water en de atmosfeer. De dreiging van een kernoorlog was mogelijk door de uitvinding van de kernenergie en die van de vervuiling door chemische industrieën, autoverkeeer en ontbossing. De mogelijkheid van een kernoorlog werd ook geschapen door de ideologische verschillen tussen voorstanders van de twee uitersten wat het sociale stelsel betreft: aan de ene kant het maatschappelijk leven laten regelen door vrije markten en aan de andere kant het laten regelen door de overheid volgens een opgelegd centraal plan.
Om tot een veilig beheer van de wereldsamenleving te komen zou een zorgvuldig doordachte politiek nodig zijn, die alle nieuwe kennis wist te gebruiken waarover de mensheid beschikt als gevolg van de sterke groei in wetenschappelijk onderzoek. Daarbij moet uiteraard uitgegaan worden van de ervaringen die met modern beheer en bestuur in de laatste eeuw zijn opgedaan.
Die ervaring verschilde van land tot land: elk land had zijn eigen specialismen. Zo had Nederland een brede ervaring uit zijn strijd tegen het water: de bouw van dijken, het droogleggen van polders tot de Zuiderzee toe en het beveiligen van Zeeland door het Delta-plan. Het heeft ook een omvangrijke land- en tuinbouw.
Engeland is het land dat het eerst industrialiseerde, op het Europese vasteland het eerst gevolgd door België en Frankrijk. Als illustratie van deze samenhangen kan dienen dat de spoorwegen in België en Frankrijk links houden naar het Engelse voorbeeld. Duitsland volgde en specialiseerde zich o.a. in de chemische nijverheid. Zwitserland was uiteraard een expert in viaductenbouw en electriciteitsopwekking door waterkracht, maar ook in goede melkprodukten en horloges.
Een gebied van politieke besluitvorming dat al deze landen moesten ontwikkelen was de oplossing van het 'sociale vraagstuk'. Door de industrialisatie ontstonden als groepen die moesten samenwerken

werkgevers en werknemers, waar voordien de ambachtslieden zowel werkgever en werknemer tegelijk waren. Voor het opbouwen van een industrieel bedrijf waren grote sommen geld nodig, die de klasse der kapitalisten een eigen rol toedeelden. De inkomensverschillen werden groter en zo ontstond het sociale vraagstuk. Een der eerste onderwerpen die door de politici behandeld werden was de kinderarbeid. In 1874 werd door de liberale politicus Van Houten voorgesteld deze te verbieden. In Engeland was dat enige tientallen jaren eerder gedaan. Het sociale vraagstuk vereiste voor zijn bevredigende oplossing een omvangrijke wetgeving, die tegen het einde van de negentiende eeuw, toen zich socialistische partijen gevormd hadden, verder werd uitgebreid onder leiding van deze partijen.

Dit boekje is gewijd aan de toekomst van het democratisch socialisme. In deze Inleiding zal de structuur van het boek worden beschreven.

Hoofdstuk 1 bespreekt de vele betekenissen van het woord socialisme. Deze uiteenlopende betekenissen zijn aanleiding tot veel misverstanden en de lezer moet onze terminologie kennen om onze argumenten te kunnen begrijpen. Zij worden voorafgegaan door een korte geschiedenis van het socialisme, van de utopisten naar het Marxisme en de grote wijzigingen die door Gorbatsjov zijn aangebracht. Uit de geschiedenis kunnen de verscheidenheid van betekenissen van het begrip socialisme voor een deel begrepen worden.

In hoofdstuk 2 worden kort de vijf grote problemen aangeduid waarvoor de mensheid thans staat: oorlogsdreiging, milieu, armoede, duurzaamheid en materialisme. Van de eerste vier wordt in hoofdstuk 4 gepoogd aanzetten voor oplossingen te geven. Het vijfde probleem - materialisme- grijpt min of meer over de vier andere heen. In zekere zin is het de oorzaak van de vier andere. Het grote belang van dit verschijnsel rechtvaardigt een afzonderlijk hoofdstuk (3) waarin enige ontwikkelingen worden geschetst die vooral voorkomen in de westerse landen en die samenhangen met de opkomst van het materialisme. Aanzetten voor oplossingen van het vraagstuk van het materialisme vormt vooral de inhoud van hoofdstuk 9. Dit staat juist voor het slothoofdstuk omdat het ten dele over alle voorgaande hoofdstukken heen grijpt.

Hoofdstuk 5 behandelt de noodzaak van een coördinatie op wereldvlak van de oplossingen van de grensoverschrijdende vraagstukken. De

oplossingen moeten uitgevoerd worden door een stelsel van autoriteiten op de verschillende gebieden, wier besluiten elkaar niet doorkruisen. Het geheel zal een hiërarchie van besluitvlakken moeten zijn, dat men wereldregering zou kunnen noemen, maar dat niet de uitkomst hoeft te zijn van een federatie van nationale staten. Eerder zal het de combinatie van een aantal 'hoge autoriteiten' op verschillend terrein zijn.
De hoofdstukken 6 tot en met 8 bevatten uitwerkingen van vooral hoofdstuk 3. Er wordt getracht een bijdrage te leveren aan actuele discussies op enige terreinen die voor het socialisme van groot belang zijn. Vooral de verhouding van het individu tot de overheden krijgt aandacht.
De aanzetten voor oplossingen in hoofdstuk 9 liggen niet op het vlak van nieuwe structuren, maar wijzen vooral op wat het individu kan en zou moeten doen als de in eerdere hoofdstukken ontvouwde gedachten in praktijk zouden worden gebracht.
Hoofdstuk 10 vat de voorgaande samen.